

HASANKEYF:

Tarihi, Tarihi Eserleri, Yasal Konumu ve Geleceği

*Evren HASPOLAT
Ankara Üniversitesi, SBF Doktora Öğrencisi*

“Hasankeyf” İsminin Biçimlenişi

Tarihinin Asurluklar ve Urartulara kadar indiği tahmin edilen Hasankeyf’in bugünkü adının kökeni Asurca kipani (kaya) kelimesinden gelmektedir. Yekpare taştan meydana gelen kalesi nedeniyle eski kaynaklarda adı “Hısn Kayfa”, “Hısn Keyba”, “Hısn-ı Keyfa” olarak geçen Hasankeyf’e Roma tarihçileri “Kipas”, “Cehpa”, “Ciphas” isimlerini vermişlerdir. İslamiyet döneminde “Kaya Kalesi” anlamına gelen “Hasın Kayfa” olan kentin adı zamanla “Hasankeyf”e dönüşmüştür.

Hasankeyf Tarihi

Anadolu’da Ortaçağ’a ait bütünlüğünü koruyabilen tek kent olma özelliğini taşıyan Hasankeyf’in, Geç Asur ve Urartu devirlerine kadar inen bir geçmişi olduğu bilinmektedir. Hatta bazı tarihçiler tarafından antik kentin tarihi günümüzden 10.000 yıl öncesine kadar dayandırılmaktadır.

Roma İmparatorluğu zamanında çağın iki süper gücü olan İran İmparatorluğu ile Romalılar için bir ileri karakol özelliği sergileyen Hasankeyf, MS. 2. ve 3. yüzyıllarda Bizanslılarla Sasaniler arasında el değiştirmiştir, MS. 4. yüzyılda Hasankeyf’e sağlam bir kale yapan Bizanslılar, bu tarihten sonra kenti ellerinde tutmayı başarmışlardır. MS. 5. yüzyılda Süryani Piskoposluğu’nun başkenti konumuna gelen kent, 6. ve 7. yüzyıllarda doğu ülkelerine özgü Hristiyan Kiliseleri’nin ilk merkezlerinden birine dönüşür. Bizans’ın hakimiyeti Müslümanların burayı ele geçirdiği 7. yüzyılın başlarına kadar sürer.

Müslümanlar kenti ikinci halife olan Hz. Ömer döneminde, 638 yılında fethetmişlerdir. Halifeler döneminin ardından sırası ile Emeviler, Abbasiler, Hamdaniler ve Mervaniler’in yönetimine geçen kent 1101- 1232 tarihleri arasında Artukoğulları’nın başkenti yapılır. Hasankeyf kentinin, tarihi önemini

kazanması da Artuklular’ın M.S.1101 yılında buraya hakim olması ile mümkün olur. Bu tarihten itibaren o günkü ismi ile Hısn Keyfa, Ortaçağ’ın önemli şehirlerinden biri haline gelir. Kuzeyden güneye doğru akan Dicle nehri üzerinde yer alması ve o günlerde ticaretin önemli bir kısmının nehir yoluyla yapılması nedeniyle Hasankeyf, ticari ve ekonomik açıdan da gelişmiştir.

Hasankeyf’i, Artuklular’dan 1232 yılında alan Eyyubiler, henüz bölgeye tam hakim olamadan Moğol istilası ile karşılaşır. Söz konusu istila döneminde bölgedeki pek çok yerleşim yeri gibi Hasankeyf de tahrip edilir. İstiladan sonra bölge beylikleri arasında sürekli el değiştiren Hasankeyf, istilanın şokunu atlatan Eyyubilerce yeniden ele geçirildikten sonra 14. yüzyılın başlarından itibaren yeniden imar edilir. Özellikle bugün Hasankeyf’te bulunan birçok eserde imzası bulunan Eyyubiler’in yeniden imar çabası Sultan Süleyman zamanında zirveye ulaşır ve bu çabalar sonucunda Hasankeyf, tarihinin en parlak dönemlerinden birini yaşar.

16. yüzyıla gelindiğinde artık bölgenin hakim gücü konumundaki Osmanlı İmparatorluğu’nun gücüne karşı direnemeyen Safeviler’in baskıları ve içte yaşanan hesaplaşmalar sonucu iyice yıpranan Eyyubiler, 1515 yılında kenti Osmanlı İmparatorluğu’na bırakır. 1516 yılında Osmanlı İmparatorluğu’na katılan Hasankeyf, 1. Dünya Savaşı sırasında terk edilerek harabeye dönüşür. Cumhuriyet döneminde buraya sığınan köylüler tarafından yeniden iskân edilen kent, 1966’da Moğollar’ın ardından yeni bir yıkım yaşar. 1966’da Hasankeyf’e gelen Süleyman Demirel, kale- nin içindeki mağaralarda yaşayan insanlara konut yapılması için emir verir. Bu emir çerçevesinde ihaleyi alan firma Hasankeyf’te tarihi eserlerle dolu bir alanı inşaat çalışmaları sırasında tahrip eder. Günümüz de ise Ilısu Barajı Projesi bağlamında Hasankeyf yeni bir yıkım süreci ile karşı karşıyadır.

Hasankeyf'in Günümüze Ulaşan Önemli Eserleri

Kale: Kalenin eski çağlardan beri bir iskan yeri olarak kullanıldığı, mağara yapılarından anlaşılmaktadır. Ancak kale olarak kullanılmaya başlanması Bizanslılar dönemine rastlamaktadır.

Yekpare taştan olması nedeniyle çok korunaklı olması, üzerinde birkaç tarihi eserin olması, gizli yollarla nehre inilmesi ve kaleye çıkan yol üzerindeki zarif, muhteşem taş kapısıyla dikkatleri çekmektedir. Kaleye doğudan merdivenli bir yolla ulaşılmaktadır. Bu yolun hemen başında bulunan oyma taşlardan yapılmış kitabeden Eyyübiler'e ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu yolun üst tarafında da kısmen harap olmuş diğer bir kapı yer almaktadır. Kalenin kuzey-doğu ucunda dev bir kule gibi yükselen Küçük Saray yer almaktadır. Ayrıca kalede Ulu Cami ve Büyük Saray yer almaktadır. Kalenin dikkate değer özelliklerinden biri de, gerek Artuklular gerekse Eyyübiler döneminde buraya su çıkarılmış olmasıdır. Asırlarca kale bu su ile hayat bulmuş ve suyun kesildiği olağanüstü zamanlarda kalenin kuzeyinde yer alan merdivenli yollarla nehirden su alınmıştır.

Köprü: Tarihi kaynaklarda, köprünün 1116 tarihinde Artuklular tarafından yapıldığına dair bilgiler yer almaktadır. Ancak Hasankeyf 638 yılında Müslümanlarca fethedildiği sırada bir köprüden bahsedilmektedir. Bu nedenle köprünün antik bir temel üzerinde yapılmış olma olasılığı vardır.

Kemer, açıklıkları itibarıyla Ortaçağ'da yapılan taş köprülerin en büyüğüdür. Ortadaki büyük kemeri taşıyan iki orta ayağın arasındaki açıklık 40 metredir. Doğu ve batıdaki küçük kemerler dışında, ortadaki büyük kemerler günümüzde tamamen yıkılmış durumdadır.

Araştırmalara göre, köprünün en büyük kemerinin ortası ahşaptan yapılmıştı. Bu inşa biçimi savunma açısından önemli bir amaca hizmet etmekteydi. Düşman şehre saldırdığı zaman bu ahşap kısım yerinden kaldırılır, düşmanın şehre girişi engellenirdi. Ancak söz konusu özellik savunma açısından kente avantaj sağlarken diğer taraftan köprünün ömrünü kısaltmıştır.

Köprünün önemli özelliklerinden biri de orta ayakları üzerinde yer alan ve on iki burcu

simgelediği tahmin edilen figürlerdir. Bir ikisi dışında tahrip olmuş ve şekil olarak ne ifade ettikleri anlaşılmaz hale gelmiştir. Köprünün ne zaman yıkıldığı da bilinmemektedir.

El-Rızk Cami: Dicle Nehri'nin doğusunda, köprü ayağına yakın bir mevkide yer alır. Portal girişindeki kitabeden eserin, 1409 yılında Eyyubi hükümdarı Sultan Süleyman tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Bugün camiden sadece minaresi sağlam kalmıştır. Kısmen yıkılmış portal giriş kapısında yer alan kitabenin altında, bitkisel süsler arasında Allah'ın doksan dokuz ismi yazılmıştır. Caminin önemli özelliklerinden biri de cami minaresinin çift yollu olmasıdır.

Sultan Süleyman Camisi: Minare şerefeden itibaren bilinmeyen bir tarihte yıkılmıştır. Minare, kuşaklara ayrılmış, kuşaklar farklı bitkisel süslerle bezenmiştir.

Koç Cami: Sultan Süleyman Camisi'nin doğusunda yer alır. Genel özelliklerinden, alçı süslemelerinden Eyyübiler'e ait olduğu tahmin edilmektedir. Yer yer sökülmesine rağmen Hasankeyf'te en canlı alçı süslemelere sahip olan eserdir. Kitabesi olmadığından kesin olarak kim tarafından yapıldığı bilinmemektedir.

Zeynel Bey Türbesi: Kısa bir süre Hasankeyf'te hakim olan Akkoyunlular'a ait tek eserdir. Üzerindeki kitabeden, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'ın oğlu Zeynel Bey'e ait olduğu anlaşılmaktadır.

Küçük Saray: Kalenin kuzey doğu ucunda yer alan saray, aşağıdan itibaren yontulmuş kaya kütlesi üzerinde inşa edilmiş. Eyyubilerin Hasankeyf'teki ilk eserlerinden birisidir. Kuzeye bakan cephedeki pencerenin üstünde iki aslan kabartması, bu kabartmaların ortasında kufi levhalar yer almaktadır. Sarayın kuzey ve batı cepheleğinde alçı süslemelerin izlerine rastlanmaktadır.

Büyük Saray: Kalenin kuzeyinde Ulu Cami'nin altında yer almaktadır. Büyük ölçüde yıkılmış ve göçükler altında kalmıştır. Yapının en önemli özelliği, binadan bağımsız, giriş kapısının karşısında dikdörtgen bir kulenin yükseliyor olmasıdır. Kesme taşlardan örülmüş olan bu kulede de tıpkı köprüde olduğu gibi, taşlar madeni kromplarla bir-

El-Rızk Minaresi

birine kenetlenmiştir. Burasının gözetleme kulesi veya yıldırımlık görevi gördüğü tahmin edilmektedir.

Hasankeyf'in Yasal Konumu

Hasankeyf, 1978 yılında 1. derece sit alanı ilan edilmiştir. 23.07.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3. maddesinde sit şöyle tanımlanmaktadır: "Tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirlerin sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır". Yine aynı maddede kültür varlığı ise şu şekilde tanımlanmıştır: "Tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan veya tarih öncesi ya da tarihi devirlerde sosyal yaşama konu olmuş bilimsel ve kültürel açıdan özgün değer taşıyan yer üstünde, yer altında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır". Söz konusu kanun sit ve kültür varlığı kavramlarını 3. maddesinde açıkladıktan sonra 6. maddesinde de "Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları"nın neler olduğunu sıralamıştır. Bu çerçevede korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

- a- Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19. yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,
- b- Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar,
- c- Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları,
- d- Milli tarihimizdeki önlemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal Atatürk tarafından kullanılmış evler.

1. derece sit alanı olarak kabul edilmiş olan Hasankeyf kentinin gerek sit alanı oluşu gerekse sahip olduğu tarihi eserler nedeniyle, yukarıda ifade edilen kanun ve kanunun ilgili maddeleri gereğince yasal olarak koruma altında bulundurulması gerekmektedir.

Ulusal hukukun Hasankeyf'e tanıdığı söz konusu korunma hakkı Türkiye'nin imzaladığı uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınmıştır. 17

Zeynel Bey Türbesi (15. yüzyıl)

Ekim - 21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris'te toplanan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) Genel Konferansı, 16 Kasım 1972 tarihinde "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme"yi kabul etmiştir. Söz konusu sözleşme ise Türkiye tarafından kabul edilmiş ve 14 Şubat 1983 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin 1. maddesinde "kültürel miras" olarak sayılacaklar şöyle belirtilmiştir:

"Anıtlar: Tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değerdeki mimari eserler, heykel ve resim alanındaki şaheserler, arkeolojik nitelikte eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman birleşimleri.

Yapı toplulukları: Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları.

Sitler: Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnai evrensel değeri olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik siteleri kapsayan alanlar".

Yine aynı sözleşme 1. maddesinde tanımladığı söz konusu kültürel mirasın korunması konusunda sözleşmeciler devletleri sorumlu tutmaktadır. Sözleşmenin "Kültürel ve Doğal Mirasın Ulusal ve Uluslararası Korunması" başlığı altındaki 4. maddesinde "Bu Sözleşmeye taraf olan devletlerden her biri 1. ve 2. maddelerde sözü edilen ve topraklarında bulunan kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri ve gelecek kuşaklara iletilmesinin sağlanması görevinin öncelikle kendisine ait olduğunu kabul eder. Bunun için kaynaklarını sonuna kadar kullanarak ve uygun olduğunda özellikle mali, sanatsal, bilimsel ve teknik alanlarda her türlü uluslararası yardım ve işbirliği sağlayarak elinden geleni yapacaktır" ifadesi ile sorumluluk net bir şekilde ortaya konulmuştur.

Hasankeyf, gerek 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu gerekse Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) tarafında kabul edilen Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'nin düzenlediği alan ve tanımlar çerçevesinde devlet tarafından korunması ve gelecek kuşaklara korunarak bırakılması gereken bir kültürel mirastır. Bu çerçevede devlet, gerek yasama organının yaptığı kanun gerekse imzalayarak iç hukukun bir parçası haline getirdiği sözleşme ile bağlı olması nedeniyle Hasankeyf'in korunmasında birinci derecede sorumlu olan kurumdur. Dolayısıyla devlet, ülkenin belli ihtiyaçlarını (su, enerji) karşılamak için barajlar yapmak kadar, ülkenin sahip olduğu tarihi ve kültürel mirasının da korunarak gelecek nesillere bırakılması konusunda vatandaşlarına karşı sorumluluğa sahiptir. Bu nedenle Ilısu Barajı gibi projelerin söz konusu olduğu durumlarda su, enerji gibi ihtiyaçlar ve önceliklerle birlikte tarihi ve kültürel mirasın korunması da göz önünde bulundurulması gereken önceliklerdir.

Yeniden Yerleşim Eylem Planı

Yasal gereklilikler yukarıda belirtildiği biçimde olmakla birlikte, Ilısu Barajı kapsamında bölgedeki kültür mirasının korunması için proje kapsamında bulunan yöntem, varlıkların çıkarılarak taşınması ve başka bir alanda korumaya alınmasıdır. Bu çerçevede "Yeniden Yerleşim Eylem Planı" hazırlanmıştır. Söz konusu plan çerçevesinde su altında kalacak bazı eserler Devlet Su İşleri'nin açıklaması ile "Türkiye ve dünyada bu hususta uzmanlaşmış bir ekip yönetiminde Hasankeyf Yeni Kültürel Park Alanı'na taşınacak ve yerleştirilecektir". Ancak Hasankeyf İçin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde dava açan Kültürel Miras Hukuku Uzmanı Avukat Murat Cano'nun ifadesi ile Hasankeyf sitindeki yapıların çoğu bölgenin Ortaçağ yapım teknolojisi (alçı esaslı bir harç ve moloz tabir edilen kabayonu taşlar ile yapılan inşaat) ile meydana getirilmiştir. Yapıları bu teknoloji ile inşa edilmiş bir kent, bilinen taşıma yöntemleri ile taşınmaz. Kenti sökmeye kalkışmak, onun yok olmasına neden olacaktır. Sökülen kent, harç ve taş parçalarına ayrıldıktan sonra başka bir yerde yeniden özgün nitelikleriyle kurulamaz. Ayrıca sitin doğal biçimlenmesini taşımak da olası değildir. Yine aynı şekilde mağaralar ile som kaya kütlesi ile bütünleşen kalenin nakledilmesi mümkün değildir. Diğer taraftan kalenin üzerindeki anıtlar, Roma İmparatoru Konstantinos'tan Büyük Justinianus dönemine kadar uzanan süreye ait kalıntılar, kent merkezindeki tarih öncesi dönemlerin seramiklerinden oluşan tabakalar, "taşıma projesi"nin kapsamı dışında bırakılmışlardır.

Bu çerçevede Hasankeyf'teki kültür mirasının korunması konusunda çok ciddi bir "ihmal" ve "sorumluluktan kaçış" söz konusudur. Çünkü öncelik söz konusu varlıkların yerinde, doğal dokusu içerisinde korunmasıdır. Ancak taşınabilir olan eserler taşınarak bir başka alanda korumaya alınabilecektir. Oysa yerinde korunması gereken eserlerin bir kısmı sular altında kalacaktır ve taşların özelliği nedeniyle su altında bozulacaktır. Bu durumda ise söz konusu eserlerin korunmasında öncelikli sorumlu olan devlet, hem kendi iç hukuku hem de imzalamış olduğu uluslararası sözleşme ile üstlendiği sorumluluğu yerine getirmemektedir.

Barajlara Kültürel Denetim: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 27 Ekim 2006 Tarihli Kararı

27 Ekim 2006 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından alınan 717 sayılı "Baraj Alanlarından Etkilenen Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması İle İlgili İlke Kararı" sayesinde artık barajlar "sit alanı dışında" planlanacak.

Karara göre, "Ülke topraklarının çok sayıda ve çeşitli kültür mirasını barındırdığı göz önüne alındığında, yapılması planlanan baraj alanlarında kalacak olan taşınmaz kültür varlıklarının korunmasını sağlamak amacıyla, bu alanların koruma ve kullanma dengesi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir". Söz konusu saptama doğrultusunda alınan kararlar şöyledir:

"1- Baraj yapılması planlanan alanlarda, Üniversitelerden ve Bakanlık uzmanlarından oluşacak bir heyet tarafından mevcut ve olası taşınmaz kültür varlıklarının çağdaş ve güncel bilimsel yöntemler aracılığıyla envanter ve belgeleme çalışmalarının yapılmasına, söz konusu alanda taşınmaz kültür varlıklarının ve arkeolojik sit alanlarının bulunması halinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (D.S.İ.) tarafından planlanan alanın dışında baraj alanı olarak başka yerlerin planlamasının yapılmasına,

2- Planlanan alanın dışında başka bir yerde yapılmasının mümkün olmadığının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca (D.S.İ.) teknik, idari ve bilimsel açıdan tespit edilmesi sonucunda barajların, taşınmaz kültür varlıklarının ve arkeolojik sit alanlarının bulunduğu alanlarda yapımının zorunlu olması durumunda;

a- Barajdan etkilenecek veya baraj suları altında kalacak taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına yönelik uygulamayı belirlemek üzere alanın büyüklüğü ve özelliğine göre Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

(D.S.İ.) tarafından, üniversitelerin konuyla ilgili öğretim üyelerinin (arkeolog, sanat tarihçi, şehir plancısı, mimar, jeolog ve restorasyon ve konservasyon uzmanı vb.) yer aldığı Bilim Komisyonu oluşturulmasına ve bu komisyonun baraj inşaatı sona erene kadar çalışmalarını sürdürmesinin sağlanmasına,

b- Baraj alanında tespit edilen taşınmaz kültür varlıklarının niteliği ve yoğunluğu ile barajla ilgili diğer hususlar göz önüne alınarak Bilim Komisyonunca Acil Eylem Planının hazırlanmasına,

c- Acil Eylem Planının uygulanması ve bütçesi ile ilgili hususların Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (D.S.İ.) arasında yapılacak bir protokol ile belirlenmesine,

d- Acil Eylem Planı kapsamında Bilim Komisyonu kararları doğrultusunda alandaki taşınmaz kültür varlıklarının tespit edilmesi amacıyla, öncelikli olarak çağdaş ve güncel bilimsel yöntemler aracılığıyla belgeleme ve kazı çalışmalarının yapılmasına, taşınmaz kültür varlıklarının rölövelerinin çıkarılmasına, taşınmaz kültür varlıklarının bulunduğu alanların jeolojik etütlerinin yapılmasına,

e- Bilim Komisyonunca yapılan çalışmaların değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bilgi ve belgelere dayalı olarak alandaki taşınmaz kültür varlıklarının yerinde korunmasına, başka bir yere taşınmasına veya belgelenecek su altında bırakılmasına ilişkin önerilerin koruma bölge kuruluna sunulmasına,

f- Bilim Komisyonunun sunduğu öneri veya önerilerle ilgili koruma bölge kuruluna karar alınmasına,

Bu kapsamda taşınmaz kültür varlıklarının;

i- Yerinde korunmalarının uygun görülmesi halinde, buna ilişkin projelerin koruma bölge kuruluna sunulmasına,

ii- Başka bir yere taşınmalarının uygun görülmesi halinde, mevcut yerleşim planı ve taşınacağı yere ilişkin 1/200 ölçeğinde hazırlanan öneri yerleşim planı ile uygulama projelerinin koruma bölge kuruluna sunulmasına,

iii- Su altında bırakılma-

larının zorunlu olduğu hallerde, hazırlanacak program çerçevesinde önem derecesine göre kazı, belgeleme, mimari dokümantasyonlar yanında yerleşimin ve tüm yapıların mekanlarını da kapsayacak şekilde dijital veri ve görsel kayıtlarının alınmasına, yerleşim planının çıkarılmasına, su altında kalacak taşınmaz kültür varlıklarının su sirkülasyonundan zarar görmemesi için alınacak tedbirlere ilişkin projelerin koruma bölge kuruluna sunulmasına,

g- Baraj alanlarında sürdürülecek kazı çalışması ve korumaya yönelik yapılacak her türlü harcama ile kamulaştırma çalışmalarının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (D.S.İ.) tarafından sağlanmasına,

h- Taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına ilişkin projeler kapsamında yapılacak uygulamaların baraj inşaatına paralel olarak eş zamanlı yürütülmesine, bu projelerin uygulanması tamamlanana kadar barajların faaliyete geçmemesine,

i- Su altında kalacak taşınmaz kültür varlıklarının, baraj faaliyete geçtikten sonra belirli sürelerle su altı arkeologları tarafından incelenerek durumlarının tespit edilmesine,

j- Baraj alanındaki taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına ilişkin çalışmalar sonucunda elde edilen bilgi ve belgelerin yayımlanmasına,

3- Bu ilke kararımızın alındığı tarihte yapımına başlanmış veya yapımı tamamlanmış, alanında taşınmaz kültür varlıkları ile arkeolojik sit alanları bulunan baraj inşaatlarında; taşınmaz kültür varlıklarının ve arkeolojik sit alanlarının

korunmasına ilişkin önerilerin 2. maddenin (e) ve (f) bentlerinde belirtilen ilkeler doğrultusunda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (D.S.İ.) tarafından proje halinde hazırlanarak değerlendirilmek üzere koruma bölge kuruluna sunulmasına, koruma bölge kurulunun alacağı karar doğrultusunda korumaya ilişkin uygulamaların ivedilikle gerçekleştirilmesine, karar verildi."

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından alınan söz konusu karar Hasankeyf'in kurtarılması açısından hukuksal alanda önemli bir dayanak sağlayacak özelliğe sahiptir. Elbette uygulama aşamasında karara sadık kalınması halinde.

2. Kale Darphanesi